

UŽPALIŲ

Užpalių seniūnijos bendruomenės laikraštis

2024 m. Nr. 4

Gerbiami bendruomenės nariai,

Norėtume nuoširdžiai pasveikinti kiekvieną iš Jūsų su prasidėjusiais 2025-aisiais metais. Tai laikas, kai žvelgiame į priekį su viltimi, tikėjimu ir naujomis galimybėmis.

Mūsų bendruomenė - tai žmonės, kurie kartu dirba, svajoja ir kuria ateitį. Kiekvienas iš gali prisidėti ir prisideda prie to, kad mus supanti aplinka būtų šilta, jauki ir saugi kiekvienam. Mes ne tik kartu dirbame, bet ir džiaugiamės gyvenimu, dalinamės akimirkomis ir kuriame naujus, mus jungiančius ryšius.

Tegul Naujieji metai atneša daugiau tarpusavio supratimo, bendrystės ir laimės. Linkime Jums visiems stiprios sveikatos, sėkmės darbuose, šilumos šeimose ir asmeninės ramybės.

Tegu Nauji metai atneša naujų viltių ir išpildytų svajonių.

Nuotr. J. Bucėlio

Užpalių seniūnija

Ižengėme į 2025 metus su viltimi, tikėjimu ir senų darbų tąsa. Jūs rankose laikote 2024 metų „Užpalių“ laikraščio ketvirtą numerį, kuriame dalinamės įvairia informacija apie įvykusius renginius, Užpalių gimnazijos veiklas, įgyvendintus bendruomenės „Užpalėnų krivulė“ projektus. Laikraštyje rasite ir kraštietės Genutės Kynės straipsnį „Lietuvos geografų draugijos 90-mečiui žygis į Halasano ugnikalnį“ ir kitos informacijos. Ačiū Jums, laikraščio skaitytojai, už buvimą kartu, už dalinimąsi informacija ir už didelį norą turėti savo krašto laikraštį.

Kviečiu prenumeruoti „Užpalių“ laikraštį 2025 metams. Prenumeratos kaina nesikeičia -10 eurų. Trūkstančių lėšų laikraščio leidybai ieškosime per projektus.

Įprasminkime 2025 metus toliau leisdami vienintelį rajone mažos, bet darbščios bendruomenės laikraštį.

Bibliotekininė Vida Juškienė

Mieli Užpalių krašto žmonės,

Baigiantis metams, priimta įvertinti juos ir padaryti išvadas. Praėjusiais 2024 metais buvo ryškių pasiekimų, netikėtumų ir spręstinių problemų. Džiaugiamės Užpalių dvaro pastato renovacija ir jo įveiklinimu. Dvaras tapo patraukliu centru, kuriame pradėta vykdyti kultūrinė veikla.

Sveikindami visus užpalėnus su Naujaisiais Metais, linkime nepamiršti gimtinės ir inicijuoti pozityvius pokyčius. Vertinkime kiekvieną gyvenimo akimirką, kiekvieną dieną, palikdami kilnių darbų pėdsakus. Tegu, 2025 metai būna visiems sėkmingi, turtingi ir dosnūs asmenine laime.

Sveikindami visus užpalėnus su Naujaisiais Metais, linkime nepamiršti gimtinės ir inicijuoti pozityvius pokyčius. Vertinkime kiekvieną gyvenimo akimirką, kiekvieną dieną, palikdami kilnių darbų pėdsakus. Tegu, 2025 metai būna visiems sėkmingi, turtingi ir dosnūs asmenine laime.

Užpalių Garbės Piliečių vardu jus sveikina
Nijolė Rimkevičienė

Eina metai...

Vieni kažką nusineša, kiti kažką dovanoja...

Pasidžiaukime metais, kurie buvo, tikėkime metais, kurie ateis...

Tegul ateinantys metai būna dosnūs naujų idėjų, prasmingi mažais ir dideliais darbais.

Gražių Naujųjų metų!!!

Kaniūkų krašto bendruomenės
pirmininkė Aušrė Indrašienė

Užpaliuose sužibo Kalėdų eglė

Dr. Jolanta Ružinskaitė

Kiekvieną gruodį Kalėdų senelis keliauja per pasaulį. Jis užsuko ir į Užpalius, tik miestelio gyventojai ir svečiai iš pradžių turėjo senelio paieškoti, mat, bekeliaudamas jis kažkur pasiklydo. Paieškose talkino Užpalių dvaro ponių iškviesta Stebuklų pėdsekių komanda atvykusi iš Rokiškio rajono Bajorų lėlių teatro „ČIZ“*.

Nuotraukos iš Užpalių dvaro archyvo

Veiksmas prasidėjo prie Užpalių dvaro sodybos administratoriaus namo, adresu Vytauto g. 11. Nepatekęs į Kalėdų senelio rezidenciją, vaikų pulkas su Stebuklų pėdsekių komanda priešaky, patraukė miestelio gatvėmis

ieškoti šio personažo. Pasirodo, jis pametė batus ir negalėjo ateiti iki savo rezidencijos. Taigi, didžiulė ieškotojų komanda keliavo Užpalų gatvių vingiais nuodugnai apieškodami kiekvieną pakeliui rastą namelį. Kieno tik batų jie nerado, bet tarp jų nebuvo reikalingųjų...

Galiausiai minia Kalėdų senelį surado Užpalių miestelio seniūnijos balkone. Jis vis dar buvo be batų. Pastarieji buvo numesti pastato pirmojo aukšto koridoriuose.

Kalėdų seneliui apsiavus batus, prasidėjo tikrosios linksmybės ir šven-

tinis stebuklas. Kalėdų senelis vaikus išmokė pasakyti specialų burtazodį. Šį garsiai ištarus, išžiriebė gražioji miestelio eglutė. Vaikai su Kalėdų seneliu ir Stebuklų pėdsekių komanda smagiai šoko ir dainavo.

Pavargę, visi patraukė link Kalėdų senelio rezidencijos, kuri buvo įsikūrusi Užpalių dvaro sodyboje administratoriaus name, šventinei fotosesijai. Ten garavo šilta kakava ir vaisės.

Ačiū už kartu sukurtą šventę, puikią nuotaiką ir saujas juoko. Atskiros padėkos skiriamos renginio organizatoriams: Utenos kultūros centrui ir Užpalių seniūnijai. Dėkojame partneriams - Rokiškio Bajorų lėlių teatras „ČIZ“ ir Užpalių „Lions“ klubui. Ačiū rėmėjams - Utenos rajono savivaldybei, JK „Ašvienių fanai“, Lidijai ir Lidijui Galvanauskams, UAB „Vitulai“. Ačiū bičiuliams - Užpalių bibliotekai ir UTAU Užpalių fakultetui, Užpalių gimnazijai, UKC Užpalių skyriui, bendruomenei „Užpalėnų krivulė“.

* Lėlių teatras „ČIZ“ skaičiuoja jau daugiau nei dvidešimt metų. Jų veikla prasidėjo „Šuniškomis istorijomis“ Bajoruose Rokiškio rajone. Teatro pavadinimas yra aktorių pirmųjų pavardžių raidžių derinys - Nijolė Knečiūnaitė-Čirūnienė, Nadiežda Ivanova ir Dalia Ziemelienė. 2023 m. „ČIZ“ 18-oje mėgėjų teatrų šventėje „Tegyvuoja teatrai“ buvo pristatytas net 5 nominacijoms.

PADĖKA

Kad žmogus būtų laimingas, reikia tiek nedaug - saulės spindulio, lašo lietaus, ištiestos pagalbos rankos.

Kaniūkų krašto bendrija dėkoja Užpalių Lions klubui už rūpestį ir pagalbą, skiriant funkcinės lovas, vaikštynes ir kitą paramą, kuri pradžiugino tris Kaniūkų bendruomenės garbaus amžiaus moteris. Gautos vaikštynės labai palengvina vaikščiojimą ne tik kambaryje, bet ir lauke.

Ačiū už Jūsų paramą, kuri garbaus amžiaus žmonėms yra labai svarbi. Atėinantys metai Jums tegu būna dosnūs naujų idėjų, prasmingi mažais ir dideliais darbais.

Kaniūkų bendruomenės pirmininkė
Aušrė Indrašienė

Arklis diena Kamenyčioje

Jau ir prabėgo tas jaukus šurmuliukas subūręs į vieną pulkelį senolius su anūkais, tėvelius ir nuostabų jaunimą. Visi tilpom ir visiems buvo jauku, kaip namuose. Kepėm bulkutes, kepėm kū-

čiukus! Stebino kepėjų išradingumas, gomurį glostė bulkučių skanumas, gilių kavos gardumas! Labiausiai džiugino tai pačių mažiausių šventės dalyvių noras padėti, būti kartu, mokytis, kurti.

Nuotraukos iš JK „Ašvienių fanai“ archyvo

Žinoma gera kad su mumis kartu buvo Žirgų paštas. Vaikai piešką jautė, jaukinosi spalvas, o šventės metu, net laišką žirgūi parašyti buvo galima, išsakant savo rūpesčius ir dvejonas. Žirgū ir apdainavom ir pasakojimais pasida-

linom ir patarles prisiminėm. Žirgus pagerbėm, o namuose morkom pavaišinom. Atrodo šventė lyg ir planuota, lyg ir sudėliota viskas buvo, bet kiek staigmenų, kiek netikėtumų, kiek talentų mus aplankė. Kiekviena akimirka – nepakartojamas buvimo kartu jausmas. Ačiū, kad šventę kūrėme kartu. Linkime jaukios kiekvienos dienos ateinančiais 2025 metais.

JK „Ašvienių fanai“

Atverstas naujas Užpalių dvaro istorijos lapas

Dvarai istorinėje aplinkoje užima išskirtinę vietą. Lietuvoje pradėję formuotis kartu su valstybe, jau XIII a. antroje pusėje dvarai buvo administraciniai, politiniai ir kultūriniai centrai bei ūkiniai vienetai ar prievolių surinkimo punktai. Manoma, kad per visą dvarų istorijos raidą jų dabartinėje šalies teritorijoje yra buvę apie du tūkstančius. Dvarai kūrėsi, buvo naikinami ir vėl atsikūrė.

Dabartiniu metu Lietuvoje atgavinami dvarai tampa ypač patraukliais traukos centrais, o 2024-ieji tapo net dviejų Utenos krašto istorijai reikšmingų dvarų atgimimo metais: sausio 19-ąją duris atvėrė Utenos dvaro savininkų Aleksandro ir Teodoros Bolcevičių statyti rūmai, rugsėjo 6-ąją pradėjus minėti Europos paveldo dienų 2024 savaitę,

naują savo istorijos lapą simboliškai atvertė Užpalių dvaras.

Užpalių miestelio ištakas žymintis karališkasis dvaras nuo XIV a. pabaigos siejamas su garsiais jo valdytojais – didikų Astikų, Radvilų, Sapiegų, Oginskių giminių atstovais. XVIII a. pabaigoje Užpaliai atiduoti Juozapui Poniatovskiui. Apie 1800-uosius dvarą perpirko Pranciškus Sapiega, kuris ėmėsi pertvarkymų, statyti naujus – ir šiandien dvaro sodybą sudarančius pastatus. Bėgant laikui, dvaro pastatai prarado dalį savo autentiškumo, tačiau dėl memorialinės ir archeologinės reikšmės bei išlikusių architektūrinio ir inžinierinio pabūdzio vertingųjų savybių dvaro sodyba yra valstybės saugomas kultūros paveldo objektas, tampantis kūrybiškos vietokū-

ros centru. Kultūros dvasia jau rado sau namus šitame dvare, kai dvaro arklides įsigijo Užpalių šviesuolė Viktorija Jovarienė. Todėl pagrindinio dvaro sodybos pastato – administratoriaus namo atnaujinimas yra labai lauktas įvykis, vainikavęs vietos bendruomenės iniciatyvas ir pastangas, kad senasis pastatas neliktų tik nebyliu istorijos liudininku.

Užpalių dvaro sodybos administratoriaus namas yra Utenos rajono savivaldybės nuosavybė, kurią patikėjimo teise valdo Utenos rajono savivaldybės administracija, priėmusi iššūkį realizuoti šio kultūros paveldo objekto atgavinimo idėjas. Prisiminkime, kas jau atlikta.

Pastato išorės, vidaus ir aplinkos sutvarkymui parengtas ir patvirtintas

(nukelta į 4 psl.)

Atverstas naujas Užpalių dvaro istorijos lapas

(atkelta iš 3 psl.)

tvarkybos ir statybos darbams nustatytus reikalavimus bei Užpalių bendruomenės 2016 m. pateiktus siūlymus atitinkantis Užpalių dvaro sodybos administratoriaus namo (u. k. 26696) pritaikymo bendruomenės poreikiams tvarkybos ir remonto darbų techninis projektas.

Techninio projekto įgyvendinimui sudaryta statybos darbų rangos sutartis, pagal kurią pastato atnaujinimo darbus 2020-2023 m. atliko UAB „Bikusta“.

Telkiant pastato atnaujinimui reikalingus finansavimo šaltinius, nuo 2019 m. parengti ir sėkmingai įgyvendinti trys projektai – tai investicijų projektas „Utenos r. Užpalių dvaro remontas“, kurio daliniam finansavimui 2020 m. skirta LR kultūros ministerijos dotacija, bei projektas „Užpalių dvaro išorės ir dalies vidaus patalpų rekonstrukcijos darbai, pritaikant patalpas kaimo bendruomenės poreikiams“, įgyvendintas 2023-03-15, ir vietos projektas „Užpalių dvaro sodybos administratoriaus namo (u. k. 26696) pritaikymas bendruomenės poreikiams, skatinant turizmą Utenos rajone“, įgyvendintas 2024-06-28, kurie finansuoti Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai, Lietuvos valstybės biudžeto ir Utenos rajono savivaldybės biudžeto lėšomis. Bendras šių investicijų rezultatas – atliktus suprojektuotus pastato ir jo aplinkos sutvarkymo darbus, įsigijus penkis baldų komplektus bei audiovizualinių ir informacinių technologijų sistemos įrangą, sukurta šiuolaikinius visuomenės poreikius atliepanti erdvė.

Tačiau įveikęs infrastruktūros sutvarkymo ir įrengimo etapą, kiekvienas aktualizuojamo objekto valdytojas susiduria su nelengvu įveiklinimo klausimu: kas ir kaip tai darys? Taip pat labai svarbu atkreipti dėmesį, kad laimėjus projektų paraiškų konkurse ir įžengus į projektų pasaulį, susiduriama su griežtais finansinės paramos naudojimo rei-

Nuotraukos J. Brasiūnienės

kalavimais, nustatytais tiek projektinės veiklos, tiek po to sekantiems kontrolės laikotarpiams. Užpalių dvaro sodybos administratoriaus namo įveiklinimo sąlygos 3-jų metų po projekto pabaigos kontrolės laikotarpiu nurodytos vietos projekte. Todėl pritarus Nacionalinei mokėjimų agentūrai prie Žemės ūkio ministerijos, Utenos rajono savivaldybės administracija su Utenos kultūros cen-

tru 2024-05-27 sudarė jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį, kurioje abi sutarties šalys susitarė kooperuoti resursus ir veikiant bendrai užtikrinti tinkamą vietos projekto sutarties įgyvendinimą jo kontrolės laikotarpiu. Svarbu pasakyti, kad pagal jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį, Užpalių dvaro sodybos administratoriaus namas netampa Utenos kultūros centro skyriumi, tačiau kontroliuojamu laikotarpiu Utenos kultūros centrui suteikta teisė administratoriaus name organizuoti ir vykdyti vietos projekte numatytas veiklas, neleidžiant vykdyti komercinės veiklos. Taip pat svarbu pasakyti ir apie kitus apribojimus, kurie taikomi ilgesniam 5-ių metų trukmės kontrolės laikotarpiui. Tai draudimas perleisti kitam asmeniui už paramos lėšas įsigytą turtą, keisti infrastruktūros objekto ar jo dalies nuosavybės teises, veiklos pobūdį, tikslus ar įgyvendinimo sąlygas, kai tokie veiksmai pakenkia pradiniam projektų tikslams. Todėl Užpalių dvaro sodybos administratoriaus namas turi išlikti Utenos rajono savivaldybės nuosavybe, kurios patikėtinė – Utenos rajono savivaldybės administracija, užtikrinanti investicijų tęstinumą, sukurtos infrastruktūros priežiūrą bei naudojimą pagal įgyvendintų projektų tikslus, koordinuojanti objekto įveiklinimą, prisiminti kitus įsipareigojimus.

Šiuo metu naujų veiklų administratoriaus name sukūrimu rūpinasi Utenos kultūros centro projektų vadybininkė, kultūros edukatorė ir renginių organizatorė, kurių dėka senasis pastatas jau praveria duris. Tad kviečiame bendrystei: sėkmės istoriją kurkime kartu.

Informacija norintiems atvykti, sekti naujienas ar susisiekti:

Adresas: Vytauto g. 11, Užpaliai, Utenos r.

El. p.: uzpaliudvaras@gmail.com, tel.: +370 606 43622

<https://www.facebook.com/uzpaliudvaras>

<https://www.utenainfo.lt/lankytnos-vietos/uzpaliu-dvaras/>

Utenos rajono savivaldybės administracijos Kultūros skyriaus vedėja, Užpalių dvaro sodybos administratoriaus namo atnaujinimo projektų koordinatore
Jūratė Brasiūnienė

Gamtosauginės veiklos projektas „Renkuosi pažinti ir tausoti aplinką - 2“

Projekto įgyvendinimui pasirinkome dvi tikslines grupes, kurioms ir buvo adresuojamas šis projektas.

Viena tikslinė poveikio grupė - Užpalių seniūnijos įvairaus amžiaus ir išsilavinimo gyventojai.

Kita tikslinė poveikio grupė - Užpalių gimnazijos 5-7 klasių mokiniai.

Projekto veiklos buvo orientuotos į susitikimus: su gamtininku, rašytoju, fotografu Mariumi Čepuliu

ir gamtininku, radijo laidų vedėju, fotografu, aplinkosaugininku Selemonu Paltanavičiumi.

Projekto suma - 550,00 Eur

Projektų „Utenai reikia tavęs“ finansuojamas projektas „III-iasis festivalis „Vasaros vakarai Užpaliuose“

Projektu siekiama lankytojams pristatyti kuo platesnę Lietuvos kultūros lauką, festivalio programoje pristatant profesionalius atlikėjus, atstovaujančius žodžio, scenos, muzikos ir dailės sritis.

Vykusios festivalio veiklos:

Kelionių teatro spektaklis „Ilgėjimosi sonata“, Kaniūkų bendruomenės laisvalaikio salėje. Spektaklis pastatytas pagal M.K. Čiurlionio laiškus (scenarijaus autorė ir režisierė Diana Anevičiūtė-Valiušaitienė). Spektaklio metu skambėjo pianisto, koncertmeisterio Lino Dužinsko grojamos melodijos.

Kanklių ansamblio „Žemynos kanklių grupė“ koncertas „Saulės dovanos“ - , Šv. Nikalojaus Stebukladario cerkvėje.

Profesionalios, tarptautiniu mastu pripažintos istorijų pasakotojos Mildos Varnauskaitės pasakojimų vakaras „Drebulė, Eglės dukra“ - tai istorija apie drąsą būti savimi, pajvairinama folkloro elementais. Pasakojimas vyko Kamenyčioje.

Rolando Paškevičiaus autorinių dainų koncertas Užpalių miestelio aikštėje.

Projekto suma - 2700,00 Eur

Utenos rajono savivaldybės finansuoti projektai

Visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos sveikatos projekto/aplinkos sveikatinimo projektas „Fizinis aktyvumas + meno terapija = kokybiškas gyvenimas“

Projektu siekėme skatinti bendruomenės narius būti fiziškai aktyviems, bei puoselėti psichinę ir emocinę sveikatą.

Igyvendinant projektą buvo suorganizuoti:

Dvidešimt keturi sportiniai užsiėmimai, kurie vyko Užpalių gimnazijos aktų salėje. Iš projekto lėšų, pagal paslaugų sutartį samdėme trenerę Sonatą Kasperavičienę.

Du meno terapijos ciklai po 2 užsiėmimus. Meno terapijos rūšis – lipdymas iš molio. Užsiėmimus vedė bendruomenės narė, menininkė Solveiga Gutautė, jai talkino moterų „Gero skonio“ klubo narė Jūratė Juškienė.

Projekto suma – 1700,00 Eur.

Kaimo plėtros programa finansavo projektą „Finansininko paslaugos bendruomenei“.

Projekto tikslas buvo apmokėti finansininko paslaugas.

Projekto suma – 300,00 Eur.

Pagal Utenos rajono socialinės apsaugos plėtojimo pagal priemonę „Stiprinti bendruomeninę veiklą savivaldybėse“ įgyvendinome projektą „Kartu Užpaliuose - vakar, šiandien ir rytoj“

Projektu siekėme stiprinti Užpalių seniūnijos bendruomenės sutelktumą ir tarpusavio pasitikėjimą įvairiomis veiklomis:

Suorganizavome edukacinę-pažintinę išvyką po Šalčininkų kraštą.

Surengėme šventę vaikams ir šeimoms „Palydėkim vasarą kartu“.

Prisidėjome prie laikraščio „Už palių“ leidybos.

Suorganizavome Rudens lygiadienio šventę.

Įsigijome karštų gėrimų dispenseri. Karšta kakava pavaišino susirinkusius į Kalėdų eglutės įžiebimo šventę. Taip pat pagal šį projektą buvo įsigyta ir šviečianti Kalėdų eglės viršūnė.

Projekto suma 3815,90 Eur.

Nuotraukos iš bendruomenės „Užpalėnų krivulė“ archyvo

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

VIVOS VOOCO! Šaukiu gyvuosius!

Naujais durimis atvėrusiame Užpalių dvaro sodybos administratoriaus name 2024 m. lapkričio 17 d. įvyko unikali pažintis su nepaprastai vertingu, mažai išnagrinėtu muzikos instrumentu, istorine ir archeologine vertybe, artefaktu, jungtimi tarp žemės ir dangaus – Varpų. Minėtame susitikime dalyvavo Lietuvos kampanologų draugijos nariai prof. Libertas Klimka, draugijos prezidentas Leonardas Šablinskas ir draugijos kanclerė Audronė Vainauskaitė.

Lietuvos kampanologų draugija „Societas campanarum Lituaniae“ buvo įkurta 2017 m. Rokiškyje. Pamatus jos

Nuotraukos iš Užpalių dvaro archyvo

atsiradimui padėjo 2015 m. Rokiškio krašte organizuojamos tiriamosios ekspedicijos Rokiškio krašte, kurių metu Kriaunų Dievo apvaizdos bažnyčios varpinėje buvo identifikuotas pats seniausias Baltijos šalyse varpas. Kampanologų draugija šiandien jungia šalies varpų tyrinėtojus: meno istorikus, karilionierius, fotografus, visuomenininkus. Draugijos misija – globoti ir tirti istorinius Lietuvos varpus bei kitą kampanologinio pobūdžio paveldą, propaguoti varpų kultūrą ir varpų muziką Lietuvoje, remti jos tyrinėtojus, kūrėjus bei atlikėjus, rūpintis kokybiškų naujų varpų atsiradimu mūsų šalyje ir visokeriopai skatinti bei kitaip įtakoti šį procesą, saugoti ir puoselėti varpų skambinimo tradicijas bei papročius.

Pirmieji draugijos nariai buvo meno istorikas dr. Gintautas Žalėnas (Kaunas), visuomenininkai Leonardas Šablinskas (Rokiškis), Renatas Dūda (Kaunas),

Audronė Vainauskaitė (Kriaunos, Rokiškio raj.), Romas Petras Šaulys (Vepriai, Ukmergės raj.), Saulius Stulpinas (Alytus). Prie jų prisijungė ir karilionieriai Raimundas Eimontas bei Austėja Stanionaitytė Proietta (ji yra vienintelė karilionierė moteris Lietuvoje). Draugijos būrį papildė dr. Aušra Jurevičiūtė, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos Kauno skyriaus pirmininkė, Vytauto Didžiojo Karo muziejaus mokslinė darbuotoja ir gamtos mokslų daktaras, etnologas, mokslo istorikas, profesorius Libertas Klimka. Kampanologų draugijos metraštininkė – fotografė iš Elektrėnų Liudmila Felčinskaja su varpų liejykų dinastijos krauju genuose. Jos nariais tapo ir ją remiantys verslininkai rokiškėnai Lidija Galvanuskienė ir Pranas Blažys. Pastaraisiais metais draugiją papildė dailininkų sąjungos narys, grafikas, dizaineris Ovidijus Talijūnas ir meno istorikas Rolandas Gustaitis.

Viena iš draugijos veiklų – rengti kampanologines ekspedicijas Lietuvoje ir jos ribų. Labai džiugu, kad pavyko rasti bendraminčių Lenkijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Čekijoje. Šiuo metu yra rengiami bendri projektai su šių šalių kampanologų asociacijomis, organizuojami susitikimai kampanologų dienoje, keičiamasi vizitais. Toks bendradarbiavimas suteikia abipusės naudos ir praturtina atradimais, susijusiais su varpų istorija bei nūdienu. Šios veiklos dėka Rokiškio kraštas gali didžiuotis naujaisiais Rokiškio šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčios varpais, išlietais seniausioje pasaulio liejykloje Fonderia Pontificia Marinelli (Agnone, Isernijos provincija Molise, Italija).

Naujų Rokiškio varpų atsiradimo istoriją susitikime su gausiai susirinkusiais klausytojais Užpalių dvaro administratoriaus name liudijo draugijos prezidentas Leonardas Šablinskas. Draugijos narys, profesorius dr. Libertas Klimka, daug laiko skiriantis Aukštaitijos bažnyčių varpų istorijai, pateikė reikšmingų ir vertingų faktų apie Užpalių varpus.

Renginio metu taip pat buvo galima susipažinti su įvairios paskirties varpais iš privačios kolekcijos.

*Draugijos kanclerė
Audronė Vainauskaitė*

Videopasakojimą apie varpų gimimą galima išvysti https://www.youtube.com/watch?v=6BG7_DrF-_Y&t=62s

Užpalių gimnazija

„Didumas to, kas mumyse, iš meilės auga ir gerumo!“

(Justinas Marcinkevičius)

Užpalių gimnazijos aštuntokai, paskatinti užpalietės Lidijos Galvanaskienės, prieš Šv. Kalėdas jau antrą kartą lanko VšĮ „Angelų pieva“ gyventojus. Artėjant pačioms gražiausioms metų šventėms mokiniai senoliams linkėjo gražių minčių, jaukios šilumos ir šviesios vilties. Dovanodami kitiems, dovanojame ir sau...taip ateina tikrosios širdies Kalėdos.

Užpalių gimnazijos jauniems žurnalistams papasakojo 8 kl. auklėtoja D. Usevičienė

Pirmosios varžybos

Artėjant Šv. Kalėdų šventėms mažieji stalo tenisininkai išmėgino jėgas pirmose varžybose. Šiose varžybose turėjo atlikti tris pratimus: kamuoliuko mušinėjimas nuo žemės, stovėti ant vienos kojos užsimerkus ir mesti kugelius į dėžę iš 3 metrų. Visus pratimus tiksliausiai atliko Ugnius Tarvydas 2 kl., antrąją vietą laimėjo Jonis Judickas 2 kl., trečiąją vietą užėmė Germantas Bikus 2 kl. Sveikiname jaunuosius stalo tenisininkus su pirmaisiais laimėjimais ir artėjančiomis šventėmis.

Stalo teniso varžybos

Šeštadienį Užpaliuose varžėsi 5-12 kl. ir suaugusieji stalo tenisininkai iš Užpalių ir Utenos dėl geriausio 2024 metų žaidėjo vardo. Varžybas organizavo Užpalių stalo teniso būrelis ir Utenos sporto klubas „Skardis“.

Dalyviai žaidė trijose grupėse: 5-12 kl. moksleiviai, merginos ir moterys, vy-

rai. Moterų ir merginų grupėje pirmąją vietą laimėjo V. Liškauskienė, antrąją - R. Barauskaitė (Užpaliai), trečiąją - I. Trumpaitė (Utena). 5-12 kl. mokinių grupėje 1-ąją vietą iškovojė A. Veršyla (Užpaliai), antrąją - S. Urbanavičius (Užpaliai), 3-ąją - N. Padkočiūnas (Užpaliai). Vyrų grupėje pirmąją vietą lai-

mėjo D. Raugas (Užpaliai), antrąją užėmė O. Grigas (Utena), trečiąją nugalėjo S. Gutautas (Užpaliai).

Sveikiname nugalėtojus ir visiems linkime stebuklingų Šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų.

Stalo teniso būrelio vadovas S. Šližys

Užpalių gimnazijoje mokinių Kalėdinių pasirodymų šurmulyš

Prieš Kalėdinius mokinių pasirodymus Užpalių gimnazijos direktorius R. Žvirblis visus pasveikino su artėjančiomis šventėmis, linkėjo gerų ateinančių metų. Mokytojas D. Širvyvas pasveikino II g klasės mokinį Ainorą Veršylą, kuris tapo geriausiai šaškėmis žaidžiančiu mokiniu, Ainoras jau po Naujųjų Metų susigrums su mokytojų atstovu, geriausiai žaidžiančiu ši žaidimą. IV g klasės mokiniai gražiai

vedė Kalėdinį renginį. Kalėdinių pasirodymų tema – profesijos. Mokiniai išradinčiai pristatė virėjo, teisininko, policininko, vairavimo instruktoriaus, net medžiotojo (gal tai ir galima pavadinti profesija, nes yra tokių aistringų medžiotojų). Renginyje linksmi laiką leido tėveliai, buvę gimnazijos mokiniai, miestėlainai. Svečiavosi ir dvi garbios viešnios iš LIONS klubo N. Rinkevičienė ir D. Vitkūnienė. Pasveiki-

nusios mokinius ir pasidžiaugusios gražiu renginiu garbios viešnios apdovanojo Tautos plakatą piešėjas penktokės Gretą Bikutę ir Miglę Mackialaitę bei septintokės Viltę Veršylaitę ir Viliją Šukytę. Renginiui pasibaigus dar neskubėjo mokiniai namo: kas šurmuliavo klasėse, kas fotografavosi prie eglutės.

Užpalių gimnazijos jaunieji žurnalistai

Tolerancijos diena Užpalių gimnazijoje

Lapkričio 16-oji yra Tarptautinė tolerancijos diena. Mini šią dieną ir Užpalių gimnazijos bendruomenė. Šių metų iniciatyva – „Permainų vėjas“, kurios simbolis yra vėjo malūnėlis, dinamiškas, judantis. Tokia ir mokyklos bendruomenė, ir mūsų besikeičianti visuomenė. Mokiniai mokosi suvokti tolerancijos svarbą, analizuoja šios sąvokos pavyzdžius, mokosi atpažinti netoleranciją. Tai mūsų kasdienybė, o šiaandien įvairiaspalviai vėjo malūnėliai, mūsų mažųjų – darželiuko ir mokinių šypsenos įamžintos gražiose nuotraukose. Mes visi skirtingi, o margi vėjo

malūnėliai simbolizuoja mūsų nevienodumą ir toleranciją skirtumams.

Užpalių gimnazijos jaunieji žurnalistai

Atbėga elnias devyniaragis...

Užpalių gimnazijos 6 ir 9 klasių mokiniai rinkosi bibliotekoje. Čia vyko pamoka „Atbėga elnias devyniaragis“

apie Advento tradicijas ir papročius. Bibliotekoje mokinių laukė balta staltiese užtiestas Šv. Kūčių stalas. Mokiniai pa-

sikartojo keturių Advento žvakių reikšmes, kokie patiekalai ant stalo turi būti, kokios apeigos ir tradicijos Šv. Kūčių dieną. Mokiniai pasiskirstė į komandas ir bandė dirbti Advento darbus: vijo virvę, mezgė kojinę, rinko žirnius iš pupų, vijo siūlus, karpė papuošimus, kočėlais bandė „lyginti“ rankšluostį. Apatarė kokių darbų negalima dirbti per Adventą, minė mįsles, neatsispyrė pagundai išsiburti ateitį: traukė šiaudą, skaičiavo glėbyje malkas... Mokiniais padėjo mokytojos D. Skvarnavičienė ir L. Rožienė, bibliotekininkė V. Juškienė. Pamoka prabėgo akimirksniu. Tikime, kad mokiniai parsineš į namus Advento dvasią, saugos savo protėvių tradicijas.

Užpalių gimnazijos jaunieji žurnalistai

Traukiniu pas Kalėdų senelį

Pradinių klasių mokiniai, penktadienį iškeliavo į Anykščius. Stotyje laukė puošnus Kalėdinis siaurukas, linksmas stoties viršininkas ir nykštukės. Susėdę į vagonus pasileidome į nepaprastą kelionę. Traukinio palydovės vaikus linkmino smagiomis, dainelėmis, žaidimais, padėjo visiems parašyti laiškus Kalėdų seneliui.

Traukinys sustojo Surdegio stotelėje. Joje buvo pilna pasakų veikėjų, kurie rūpinosi, kad atvykusiems svečiams nieko netrūktų. Vaikai gaminosi žaisliuką eglutei, vaišinosi žolelių arbata, sausainiais, klausėsi nepaprastos eglutės

dainelės, susitiko linksmą ir dosnų Kalėdų senelį. Nors Grinčas visai mėgino sugadinti šventinę nuotaiką, bet vaikų šypsenos nugalėjo jo pyktį ir išdaigas. Kelionė į namus neprailgo skambant dainoms ir dalinantis patirtais įspūdžiais.

*Pradinių klasių mokytojai
B. Damauskienė, V. Pranaitienė,
S. Šližys*

Užpalių gimnazija

Apie įgyvendintą dalyvaujamojo biudžeto projektą

Primename, kad pavasarį Užpalių gimnazijos mokiniai kūrė dalyvaujamojo biudžeto projektus. Dalyvaujamas biudžetas – tai būdas, kaip Gimnazijų bendruomenės sprendžia lėšų panaudojimo savo mokymosi aplinkai gerinti, kai visi turi galimybę pateikti savo projektų idėjų pasiūlymus, balsuoti už geriausią ir reikalingiausią projekto idėją bei ją įgyvendinti. Geriausiu buvo pripažintas 5 aktyvių Užpalių gimnazijos merginų komandos (Beatrisės Vinokurovos, Justinos Paršonytės, Beatos Špalovaitės, Monikos Eigėlytės, Izabelos Vinocurovos) projektas: „Užpalių gimnazijos organizuojamų renginių kokybės tobulinimas“. Projekto grupės tikslas buvo „pagerinti Užpalių gimnazijoje organizuojamų renginių kokybę, t.y. įsigyti daugiau kokybiškos įrangos ir inventoriaus sporto renginiams, tokiems kaip „All sports together“ bei kitiems renginiams organizuoti. Visa kokybiš-

ka garso įranga yra reikalinga visuose renginiuose“. Taigi iš skirtų Utenos rajono savivaldybės lėšų buvo įsigyta: 1 nešiojama kolonėlė, 2 mikrofonai, 2 mikrofonų stovai, 3 apdovanojimų taurės, 2 pakuotės padėkų popieriaus,

16 kamuolių (krepšinio, futbolo, tinklinio), 4 krepšinio tinkleliai. Džiaugėmės, kad garso įranga jau pasitaravo 3 mokykloje organizuojuose renginiuose (Rugsėjo 1-osios šventėje, per Mokytojų dienoje, sporto popietėje, taurės įteiktos „ALL SPORTS TOGETHER“ komandoms nugalėtojoms, kamuoliai naudojami fizinio lavinimo pamokose ir varžybose. Už konsultacijas, rengiant projektą, esame dėkingi Utenos rajono savivaldybės jaunimo reikalų koordinatorėms Vestinai Kubiliūnei ir Jurgitai Grinienei. Už projekto įgyvendinimą dėkojame šaunioms Užpalių gimnazijos mokinėms, o už Dalyvaujamojo Projekto finansavimą Utenos rajono savivaldybei.

*Projekto mentorė
Virginija Rudokienė*

Nuotraukos iš Užpalių gimnazijos arhyvo

Mūsų tautiečiai sovietų Rusijoje

22 – ji mano knyga, 40 metų kaupti duomenys, išsiskiria iš kitų kraštotyrinių knygų visumos pasakojimu apie Lietuvos piliečius, po 1917 m. revoliucinio perversmo likusius gyventi sovietinėje Rusijoje. Istorinių aplinkybių priverstinai atsidūrę bolševikų sukeltos sumaišties sukuryje, turėjo paklusti kruvinai diktatūrai.

Dauguma į gimtinę negrįžusių mūsų tautiečių buvo carinės armijos kareiviai, kuriuos bolševikų komisarai iš Pasaulinio karo apkasų suvarė į Pilietinio karo apkasus, žudyti savųjų, tik kitoje pusėje esančių „baltagvardiečių“, nepanorusių Lenino ir Trockio respublikos. Kita dauguma – Rusijos gamyklų ir fabriklų darbininkai, prievarta paversti raudongvardiečiais. Patekę į pragaištingą sukurį jie patys virto žiaurios tikrovės dalyviais: krauju skandino Sibiro ir Ukrainos valstiečių sukilimus, griovė ir naikino religines šventoves, čekistiniuose rekvizicijos būriuose grobė maisto produktus, sukeldami badą derlingiausiuose Rusijos regionuose.

Po Pilietinio karo atsidūrę po Stalino pjautuvu ir kūju, mūsų tautiečiai su visa rusų tauta kentėjo badą, priverstinę vergovę, nacionaliniu pagrindu virtę

„liaudies priešais“ buvo sadistiškai kankinami, krito nuo enkavedistų kulku. Ukrainiečių tautos Golodomoras, mirtis nuo šalčio ir bado vokiečių apsup-tame Leningrade, mirtinos atakas 1941 – 1945 m. kare, – jų priverstinio likimo faktai.

Tik nedidelė dalis likusių gyventi Sovietinėje Rusijoje mūsų tautiečių buvo fanatikai, akiai tikėję ant sunaikintos galingos ir turtingos Rusijos imperijos griuvėsių sukurti naują driskių „darbininkų, valstiečių ir raudonarmiečių respubliką“.

Mūsų tautiečių gyvenimo Sovietų Rusijoje tikrovė atsiskleidžia jų pačių nudailintose autobiografijose ir atsiminimuose. Retai kur komentuojų jų veiksmus. Komentarai palieku mūsų „žurnaliūgoms“, kurie iš žmogaus likimo ištraukę keletą priverstinės veiklos faktų, mėgaujasi sensacijomis, nematydami jų tragiško gyvenimo visumos.

Vytautas Indrašius

RENGINIAI

Užpalių bibliotekos „Gero skonio“ klubo moterys ir UTAU Užpalių filialo klausytojai Tautosakos savaitę, spalio 19 d., paminėjo Vilniuje, kartu su kraštiečiu, etnologe Gražina Kadžyte. Lankėsi Nacionaliniame lankytojų centre <https://saugoma.lt/lt/nacionalinis-lankytoju-centras.t>

Turėjo išskirtinę galimybę susipažinti su Petro Vileišio rūmų istorija <https://www.lti.lt/lt/ansamblis/> ir Petro ir Povilo bažnyčia <https://vilniauspetrovilo.lt/>.

Ačiū Gražinai Kadžytei už kartu praleistą laiką, skirtą supažindinimui su Vilniaus Antakalnio baroku.

Lapkričio 4 d. pagal projektą „Sparse PLUS - Supporting & Promoting Arts in Rural Settlements of Europe“, UKC Užpalių skyriuje buvo parodytas Aušros Pukelytės monospektaklis „Vuojaž, vuojaž“. Po spektaklio vyko vakarėlis 80 – ūjų disko ritmu.

Gruodžio 21 d. (šeštadienį) 14 val. pagerbdami Užpalių kino pradininko Algimanto Juknio atminimą, užpaličiai ir svečiai rinkosi į UKC Užpalių skyrių žiūrėti užpaličių kino dokumentikos.

Užpalių kultūros namuose

UŽPALIEČIŲ KINO DOKUMENTIKA

Gruodžio 21 d. (šeštadienį) 14 val.

FILMAI:	Pušinis	2017 m.
	Dievo paukštis	2018 m.
	Šamilis	2019 m.
	Kamenyčia	2020 m.
	Raikia kad žinotų	2023 m.
	Užsienis	2024 m.
	Malūnas	2024 m.

autoriai:
Vytautas Juknys, Birutė Minutkienė

2024 m.

Rudenį, Vilniuje įvyko 66 – as respublikinis mėgėjiškų filmų festivalis. Užpalių kinas buvo pastebėtas. Filmas „Užsienis“ (aut. V. Juknys, B. Minutkienė) įvertintas aukščiausiu balu dokumentinių filmų kategorijoje ir apdovanotas statulėle bei diplomu. Vytauto Juknio filmas „Malūnas“ apdovanotas diplomu už Lietuvos paveldo objektų įprasminimus. Jono Kuliešiaus filmas „Visi į Užpalius!...“ įvertintas diplomu už kino paveldo įprasminimus.

Šv. Liucijos dieną bibliotekoje buvo šviesu, šilta ir jauku. Skambėjo poeto Vytauto Deksnio eilės ir pasakojimas apie kūrybą, Astos Motuzienės kanklės ir Kęstučio Udros pasakojimai apie fotografiją. Renginiui prasmės suteikė Vydmantas Rinkevič, Ernestos Šlapelienės skaitomos poeto eilės, pokalbiai, prisiminimai.

Renginys baigėsi dalinantis šviesa, palinkėjimais ir gerumo auka.

Bibliotekoje prasidėjo anglų kalbos kursai. Dėstytoja Daiva Rakauskienė.

Kursai vyks kiekvieną trečiądienį nuo 15 val.

Bendradarbiavimas su gimnazija - prasmingas Lions klubo tikslas

Užpalių Lions klubas savo gretose jungiantis 20 žmonių gyvuoja jau 23 metus. Kartu su bendraminčiais įgyvendina pagrindinį „lionizmo“ principą - tarnauti žmonėms ne tik turintiems sveikatos problemų, bet ir patiriantiems socialinę atskirtį. Klubo veikla paženklinta kilniais, prasmingais darbais.

Daug metų Užpalių „Lions“ klubas palaiko glaudžius ryšius su Užpalių gimnazijos bendruomene. Šiais metais Užpalių gimnazijos mokiniams ir „Žygeivių“ būrelio dalyviams už aktyvumą ir iniciatyvumą padovanota - dviratis, sviedinių, riedlentė, slidžių, kompiuterių ir kuprinių. Klubas ir toliau planuoja palaikyti bendrystės ryšius su Užpalių gimnazija ir prisidėti prie įvairių iniciatyvų.

Pasaulinė „Lions“ klubų asociacija tradiciškai skelbia tarptautinį plakatų konkursą, Taikos tema. Užpalių „Lions“ klubo Prezidentės Daivos Vitkūnienės iniciatyva šis konkursas buvo organizuotas ir Užpalių gimnazijoje. Kartu su dailės mokytoja Daina Usevičiene į konkursą

buvo įtraukti 13-15 metų mokiniai, kurie piešė plakatus tema „Taika visiems“. Paskelbus konkurso rezultatus paaiškėjo, kad dvi pirmas vietas laimėjo 5 klasės mokinės: Greta Bikutė ir Miglė Mackialaitė, antras vietas laimėjo 7 klasės mokinės: Viltė Veršylaitė ir Vilija Šukyte. Konkurso nugalėtojoms buvo įteiktos padėkos, finansinis paskatinimas. Užpalių „Lions“ klubas linki sėkmingų, kūrybingų ir prasmingų Naujųjų 2025 metų.

*Lions klubo prezidentė
Daiva Vitkūnienė*

Knygos pristatymas

Kaniūkų biblioteka nedidelė, jauki susibūrimo vieta, aptarnaujanti nedidelį lankytojų skaičių, tačiau kartu su bendruomene organizuojanti prasmingus renginius.

Knygų pristatymai, pažintys su autoriais išlieka kaip viena iš pagrindinių bibliotekos veiklos kriterijų. O šiandienos bibliotekos veikloje įvairių kriterijų yra nemažai: edukacija, edukaciniai

renginiai ir užsiėmimai, kultūrinė edukacija, kūrybinės dirbtuvės.

Pentadienį bibliotekoje buvo pristatyta kraštotyrininko Vytauto Indrašiaus knyga „Negrįžusių tėviškėnų švytėjimas“. „Ši knyga - tai archyvinės atodangos apie Užpalių

krašto Degesių kaimo Dulkių, Kaniūkų kaimo Miškinų ir Sirvydžių, Saterečiaus kaimo Kaunelių, Kairionių kaimo Pimpių šviesias inteligentiškas šeimas, išėjusias iš šiaudinių trobelių į platųjį pasaulį...“, ištrauka iš knygos pratarmės.

Į knygos pristatymą atvyko Jono Repšio šeima iš Rokiškio, Kaniūkuose gyvenantis Antanas Algimantas Miškinis. Jų protėvių gyvenimai aprašyti Vytauto Indrašiaus knygoje.

Pristatyme skambėjo viešnios iš Duokiškio Giedrės Dagienės akordeonu atliekamos melodijos.

*Bibliotekininkė
Ernesta Šlapelienė*

Lietuvos geografų draugijos 90-mečiui žygis į Halasano ugnikalnį

Genovaitė Kynė

Šis straipsnis sudaro dvi dalys: pirmoji, apie Lietuvos geografų draugiją (toliau – Draugija, LGD), kuri 2024 metais šventė 90-ties metų sukaktį ir skirta Draugijos įkūrėjui, kraštiečiui prof. Kaziu Pakštui; antroji – asmeninė patirtis, apie žygį į Pietų Korėjos aukščiausią viršūnę – Halasano ugnikalnį, kuris skirtas LGD 90-mečiui bei šviesios atminties geografui dr. Rimantui Krupickui paminėti. Pastarasis mane ne tik atvedė į Draugiją, bet ir buvo nuolatinis mokytojas geriau suprasti aplinką, plėsti požiūrį ir mokyti kitus. Abi straipsnio dalys susiję tuo, kad esu ilgametė LGD narė (nuo 1991 m.), pastaruosius 7 metusėjau ir garbingas Draugijos prezidentės pareigas, o mano pomėgis – keliauti, pažinti, tyrinėti mus supančią aplinką tiek Lietuvoje, tiek keliaujant po pasaulį.

Lietuvos geografų draugija yra savanoriška, savarankiška mokslinė visuomeninė organizacija, vienijanti geografus ir kitus fizinius bei juridinius asmenis, besidominčius geografijos mokslu bei mokymu ir remiančius jų pažangą. Draugijos nariais, nuo pat jos įkūrimo 1934 metais, gali būti visi asmenys, sulaukę 18 metų, remiantys draugijos tikslus. Per 90 metų buvo sukaupta daug patirčių, įvairiapusės veiklos, 9 Prezidentų ir aktyvių Draugijos narių darbai ir idėjos, nugulusios LGD ir susijusių su geografija organizacijų tinklalapiuose, ataskaitose, žinynuose, dviejuose periodiniuose mokslo žurnaluose: vienas, nuo 1958 metų leidžiamas „Geografijos metraštis“ (ANNALES GEOGRAPHICAE); antrasis, nuo 2013 metų – „Geografija ir edukacija: mokslo almanachas“ (Geography and Education: Science Almanac). Nebeįotina, kad Draugija buvo ir yra glaudžiai susijusi su bendra Lietuvos geografijos raida, su geografijos mokslo centrais. Plačiau LGD istorija aprašyta šios draugijos narių, geografų dr. Giedrės Godienės ir Genovaitės Kynės straipsnyje „Pasitinkant Lietuvos geografų draugijos 90-mečių“, kurį galima rasti Draugijos svetainėje (www.lgd.lt) ir „Geografijos metraštyje“ Nr. 55-56.

Lietuvos geografų draugijai 90 metų

Lietuva buvo viena paskutiniųjų Europos šalių, įkūrusių geografų drau-

giją. Nuo XIX a. geografinius tyrimus Lietuvos teritorijoje organizavo Imperatoriškosios Rusijos geografijos draugijos Šiaurės vakarų skyrius. Su nepriklausomybės atkūrimu stiprėjo tautinė savimonė, nacionalinės vertybės – savo kalbos atgavimas, savo krašto gamtos ir žmonių bei ūkio vystymo išmanymas. Prasidėjo intensyvūs įvairių sričių tyrimai, jau 1922 m. prof. Kazys Pakštas skyrė didžiulį dėmesį Lietuvos upių,

čiau ir iškilūs kariškiai, teisininkai. 1938 metais Draugija turėjo 120 narių (dabar Draugijos narių skaičius apie 170). Svarbiausi LGD tikslai buvo organizuoti savo šalies kraštotyros darbus, remti geografijos žinių įgijimą ir sklaidimą, organizuoti geografijos mokytojų tobulinimą bei gerinti būklę Lietuvos mokyklose ir net, teikti nariams moralinę bei materialinę paramą. Juridinio asmens teises turinti draugija savo tikslais galėjo rengti kelio-

Lietuvos geografų draugijos vadovai nuo 1934 iki 2024 metų

ežerų, Baltijos jūros, klimato (1923 m. Friburgo universitete (Šveicarija) apginta gamtos mokslų daktaro disertacija „Lietuvos klimatas“), vėliau gyventojų tyrimams. Kiek vėliau pasuko geopolitikon, jis sakė, kad „geografijos sąlygos ir istorijos eiga lemia Rūtų ir Dainų Šaliai tapti aukštesnės civilizacijos centru“. Mokslininkų buvo nedaug, jie pavieniai negalėjo atstovauti Lietuvos tarptautiniuose mokslo forumuose, todėl nuo 1930 m. prof. Kazys Pakštas kėlė mintį apie nacionalinę geografinę organizaciją. 1934 m. sausio 9 d. buvo įregistruoti Lietuvos geografų draugijos įstatai, o sausio 26 dieną įvyko Steigiamasis susirinkimas. Draugijos steigėjai ir organizatoriai buvo prof. Juozas Dalinkevičius, prof. Steponas Kolupaila, Kazimieras Bieliukas, o pirmuoju pirmininku išrinktas prof. Kazys Pakštas. Dėl tuometinio didelio visuomenės dėmesio geografiniam šalies ir pasaulio pažinimui pirmaisiais LGD nariais tapo (įstojo 31 narys) ne tik geografijos mokslininkai ir mokytojai, ta-

nes, ekspedicijas, ekskursijas, paskaitas, parodas, kongresus, leisti knygas ir periodinius leidinius, steigti mokslo įstaigas, megzti ryšius, bendradarbiauti su analogiškėmis organizacijomis Lietuvoje ir užsienyje. „Draugijos centras yra Lietuvos valstybės sostinė Vilnius, o dabar laikinai Kaunas“, - skelbė įstatų vienas punktų (LGD įstatai buvo išspausdinti mokslo leidinyje „Kosmos“, 1934 m.)

Svarbiausieji LGD veiklos barai iki Antrojo pasaulinio karo buvo geografijos mokslo žinių gausinimas ir sklaida per mokslo leidinį „Kosmos“, viešos paskaitos, tėvynės pažinimo skatinimas kelionėse. Nuo 1936 m. Draugijos delegacijos dalyvavo tarptautinėse konferencijose. Į Pabaltijo hidrologų konferencija Helsinkyje vyko ir pranešimus skaitė prof. S. Kolupaila (apie Lietuvos upių nuotakumą), prof. K. Pakštas (apie Lietuvos ežerus) ir LR vandens kelių direktorius Kazys Rimkus (apie Klaipėdos uosto tarnybos vykdomą ledo stebėjimą) (nukelta į 14 psl.)

Lietuvos geografo draugijos 90-mečiui žygis į Halasano ugnikalnį

(atkelta iš 13 psl.)

mą). 1938 m. LGD tapo Tarptautinės geografijos sąjungos (International Geographical Union, IGU, narystė tęsiama iki dabar) nariais ir dalyvavo tarptautiniuose kongresuose. Bendraudami su kitų valstybių universitetų profesūra, Lietuvos geografo sužinodavo apie savo srities naujausią mokslinę literatūrą, skleisdavo žinias apie Lietuvą. 1938 m. rugsėjį LGD įkūrėjas prof. K. Pakštas bei jo bendraminčiai surengė I Lietuvos geografų kongresą. Geografija ir geografo tuomet buvo populiarūs, todėl jų veiklą svariai rėmė valstybė, skyrusi net 3000 Lt. Apie kongresą pranešė šalies laikraščiai. Išskirtinį renginį sveikino VDU vadovai, aukšti kariškiai ir ministerijų pareigūnai. Kongrese dalyvavo apie 100 dalyvių. Pranešimus skaitė: K. Pakštas, S. Kolupaila, A. Bendorius ir kiti geografo. Kongreso darbai buvo paskelbti „Kosmos“ 1938 metų 10-12 numeriuose. „Po šio kongreso Lietuvos geografų vardai vis labiau skambėjo ir tarptautiniuose kongresuose. Antrasis, numatytas 1940 metų vasarą, neįvyko dėl sovietų okupaci-

jos.” – rašė J. Eretas savo knygoje „Kazys Pakštas. Tautinio šauklio odisėja“, išleistoje Romoje, 1970 m.. LGD veikla nutrūko kartu su Lietuvos valstybingumu, kurį nuspėjo prof. K. Pakštas. Jis 1939 m. išvyko į JAV, pakviestas į Kalifornijos universitetą dėstyti Europos regionų geografijos. Deja, daugiau į Lietuvą grįžti šiam šviesuoliui nebuvo lemta. Per Antrąjį pasaulinį karą ir po jo LGD nariai aktyviai veikė užsienyje (labiausiai – JAV), primindami būtinybę atkurti Lietuvos Respublikos valstybingumą bei plėtoti liuanistinę veiklą.

Lietuvos geografijos mokslas, pirmosios nepriklausomybės metu tarpės laikinojoje sostinėje, Vytauto Didžiojo universitete, po 1940 m. susikoncentravo Vilniuje, ilgametės geografijos mokslų tradicijas turinčiame Vilniaus universitete, Vilniaus Pedagoginiame institute ir 1941 m. įkurtoje Lietuvos Mokslų akademijoje (LMA), kurios vienu pirmųjų akademikų buvo k. Pakšto bendražygis prof. St. Kolupaila.

Lietuvoje prireikė daugiau nei dešimtmečio, kad Lietuvos geografų inici-

atyva 1955 m. būtų įkurta Lietuvos TSR geografinė draugija – SSRS geografinės draugijos padalinys. Nepaisant pavadinimo ir juridinio statuso, Draugija tęsė ir plėtojo Lietuvos geografinio pažinimo tradicijas: skatino ir vykdė geografinius tyrimus, būrė Lietuvos geografų bendruomenę, organizavo mokslo renginius ir keliones, plėtojo mokslinius ryšius.

1957-1967 m. LGD prezidento pareigas ėjo ežerotyrininkas, Lietuvos ežerų katalogą sudaręs akademikas prof. Kazimieras Bieliukas. 1958 m. išėjo pirmasis periodinis mokslo žurnalas „Geografijos metraštis“ (ANNALES GEOGRAPHICAE), leidžiamas iki šiol. 1967-1986 m. Draugijai vadovavo upių, reljefo, kraštovaizdžio tyrinėtojas, kompleksiniam visos Lietuvos teritorijos nagrinėjimui pasišventęs geografas prof. Alfonsas Basalykas (2024-aisiais metais, minėjome 100-tąsias gimimo metines), kuris už savo išskirtinę mokslinę veiklą pelnė du valstybės apdovanojimus. 1986-1989 m. Draugijai vadovavo ežerų, o vėliau demografijos, urbanizacijos ir etnografijos problemų tyrėjas prof. Algirdas Jurgis Stanaitis.

Tęsinys kitame laikraščio numeryje

Užpalių dvaro
sodybos
administratoriaus
namas

**Popietė su Jolita
Gradauskaite-
Levčenkienė ir
Albinu Šileika**

2025 M. SAUSIO 18 D. | 14:00
Vytauto g. 11, Užpaliai

POPIETĖJE jaukus poklabinis apie meną,
tautodailę, kūrybą iš širdies gelmių ir
senuosius amatus šiandien

MIELI LAIKRAŠČIO SKAITYTOJAI

Kviečiame PRENUMERUOTI LAIKRAŠTĮ Užpalių, kuris leidžiamas vieną kartą per ketvirtį.

Užsiprenumeruoti galite Užpalių bibliotekoje – pas Vidą Juškienę arba tel. +370 614 52411 arba Užpalių seniūnijoje, Užpaliai, tel. +370 628 28514 arba Vilučių bibliotekoje tel. +370 601 14009

PRENUMERUOKITE IR SKAITYKITE. Kaina 10,00 Eur. metams.

Dalinkitės naujienomis, skelbkite įvykius ir būkime kartu!

Laikraštį parengė: Bendruomenė „Užpalėnų krivulė“. Redaktorė Vida Juškienė.

Laikraščio leidėjas: UAB „Colorita“ Utenio a. 22 (III a.). Tiražas 75 vnt.